

Wypracowanie i retoryka

teza, argumenty, kompozycja, erystyka, środki retoryczne, reklama, nowomowa, konteksty

opracowanie: **Mateusz Bedkowski** · niekazmuliczyc.pl

KLUCZ NAUCZYCIELA

Grupa A

Suma: 25 pkt

Czas: 45 min

15 zadań · 25 punktów · 45 minut · bez pomocy · pisz czytelnie · w zadaniach otwartych liczy się trafność, poprawność językowa i pisownia.

Zadanie 1. (0–1)

ZAMKNIETE

Jaki rodzaj argumentu zastosowano: „Twoja opinia o filmie się nie liczy, bo zawsze się spóźniasz.”?

- A.** argument ad personam **B.** argument z groźby
C. odwołanie do autorytetu **D.** argument rzeczowy

Odpowiedź: **A**

Rozwiązanie: To argument ad personam.

Błędne odpowiedzi: pozostałe rodzaje argumentów odwołują się do czegoś innego.

Punktacja: 1 pkt — poprawna odpowiedź.

Zadanie 2. (0–1)

ZAMKNIETE

Jaki chwyt erystyczny zastosowano? A: „Proponuję ograniczyć ruch aut w centrum.” B: „Więc chcesz zakazać ludziom jeździć samochodami w całym kraju!”

- A.** fałszywa alternatywa
- B.** rozszerzenie tezy przeciwnika
- C.** zmiana tematu
- D.** argument ad personam

Odpowiedź: B

Rozwiązanie: To rozszerzenie tezy przeciwnika.

Błędne odpowiedzi: pozostałe chwytty polegają na czymś innym.

Punktacja: 1 pkt — poprawna odpowiedź.

Zadanie 3. (0–1)

ZAMKNIĒTE

Które zdanie może być tezą wypracowania na temat: „Czy człowiek jest odpowiedzialny za swój los?”?

- A.** W tym wypracowaniu opiszę losy różnych bohaterów.
- B.** Czy człowiek jest odpowiedzialny za swój los? To trudne pytanie.
- C.** Człowiek w dużej mierze sam odpowiada za swój los, ponieważ to jego wybory decydują o tym, jak potoczy się jego życie.
- D.** „Makbet” to dramat Williama Szekspira o szkockim rycerzu.

Odpowiedź: **C**

Rozwiązanie: Teza to jednoznaczne stanowisko wobec problemu z tematu; nie jest pytaniem, streszczeniem ani zapowiedzią.

Błędne odpowiedzi: pozostałe zdania to informacja, powtórzenie pytania albo zapowiedź.

Punktacja: 1 pkt — poprawna odpowiedź.

Co powinno znaleźć się we wstępie wypracowania argumentacyjnego?

- A. przypadkowy cytat bez komentarza
- B. streszczenie całej fabuły lektury
- C.** teza lub hipoteza odnosząca się do problemu wskazanego w temacie
- D. lista wszystkich bohaterów utworu

Odpowiedź: C

Rozwiązanie: Wstęp wprowadza w problem i zawiera tezę (lub hipotezę).

Błędne odpowiedzi: streszczenia, listy bohaterów i cytaty bez komentarza nie budują wstępu.

Punktacja: 1 pkt — poprawna odpowiedź.

Które wyrażenie wprowadza wniosek?

- A.** Wynika z tego, że
- B. Na przykład
- C. Z drugiej strony
- D. Ponadto

Odpowiedź: A

Rozwiązanie: Wyrażenia porządkujące wywód pomagają zachować spójność wypowiedzi (podstawa II.1.3).

Błędne odpowiedzi: pozostałe wyrażenia pełnią inną funkcję w tekście.

Punktacja: 1 pkt — poprawna odpowiedź.

Jaki środek retoryczny dominuje we fragmencie przemówienia: „Czy możemy milczeć? Czy możemy udawać, że nic się nie stało?”

- A. wyliczenie
- B. wykrzyknienie
- C.** pytanie retoryczne
- D. apostrofa

Odpowiedź: C

Rozwiązanie: To pytanie retoryczne.

Błędne odpowiedzi: pozostałe środki nie dominują w tym fragmencie.

Punktacja: 1 pkt — poprawna odpowiedź.

Która obietnica reklamowa jest nieuczciwa, bo nie może zostać spełniona?

- A. „Przy zakupie dwóch książek trzecia jest o połowę tańsza.”
- B. „Sklep jest czynny codziennie do godziny 22.00.”
- C.** „Z naszą aplikacją schudniesz 10 kilogramów w tydzień, nic nie zmieniając.”
- D. „Nowa wersja napoju zawiera mniej cukru niż poprzednia.”

Odpowiedź: C

Rozwiązanie: Reklama nieetyczna obiecuje skutki niemożliwe lub nieweryfikowalne (podstawa III.1.8).

Błędne odpowiedzi: pozostałe zdania podają sprawdzalne informacje.

Punktacja: 1 pkt — poprawna odpowiedź.

Które zdanie jest typowym przykładem nowomowy?

- A. „Ceny chleba wzrosły o pięć procent.”
- B. „Urząd będzie nieczynny w poniedziałek.”
- C. „Kilkuset studentów wyszło na ulice.”
- D. „Przejściowe trudności w zaopatrzeniu zostaną wkrótce przewyciężone.”**

Odpowiedź: D

Rozwiązanie: Nowomowa ukrywa prawdę za eufemizmami i szablonami oraz wartościuje (podstawa III.1.10).

Błędne odpowiedzi: pozostałe zdania nazywają fakty wprost.

Punktacja: 1 pkt — poprawna odpowiedź.

Oceń, czy zdanie o wypracowaniu maturalnym jest prawdziwe (P), czy fałszywe (F). Zakreśl właściwą literę.

1. We wstępie należy streścić wszystkie argumenty z rozwinięcia. — P / F
2. Każdy argument warto poprzeć przykładem z utworu. — P / F
3. W wypracowaniu maturalnym należy odwołać się do lektury obowiązkowej. — P / F
4. Wypracowanie maturalne powinno liczyć co najmniej 300 wyrazów. — P / F

Odpowiedź: 1. F; 2. P; 3. P; 4. P

Rozwiązanie: Wypracowanie maturalne: co najmniej 300 wyrazów, teza zgodna z tematem, argumenty z lektury obowiązkowej i innego tekstu, konteksty, logiczna kompozycja.

Punktacja:

1. 1 pkt — podpunkt 1
2. 1 pkt — podpunkt 2
3. 1 pkt — podpunkt 3
4. 1 pkt — podpunkt 4

Ułóż elementy przemówienia w typowej kolejności. Wpisz litery.

- A. apel do słuchaczy
- B. argumenty poparte przykładami
- C. przedstawienie tezy
- D. podziękowanie za uwagę
- E. zwrot do słuchaczy

1. Kolejność: _____

Odpowiedź: 1. ECBAD

Rozwiązanie: Typowa kompozycja przemówienia: zwrot do słuchaczy → przedstawienie tezy → argumenty poparte przykładami → apel do słuchaczy → podziękowanie za uwagę (podstawa III.1.3).

Punktacja:

1. 1 pkt — poprawna kolejność wszystkich elementów

Wpisz termin, który opisano.

1. _____ — przypuszczenie, które dopiero sprawdzamy w toku rozważań
2. _____ — wymiana zdań nacechowana emocjami i agresją, bez dążenia do porozumienia
3. _____ — rzeczowa wymiana poglądów oparta na argumentach

Odpowiedź: 1. hipoteza; 2. kłótnia; 3. dyskusja

Rozwiązanie: Pojęcia retoryki i argumentacji (podstawa III.1).

Punktacja:

1. **1 pkt** — podpunkt 1
2. **1 pkt** — podpunkt 2
3. **1 pkt** — podpunkt 3

Sformułuj tezę na temat: „Czy człowiek może zachować godność w nieludzkich warunkach?” i podaj jeden argument z lektury obowiązkowej.

Odpowiedź: np. Teza: Godność można zachować nawet w nieludzkich warunkach, choć wymaga to ogromnej siły. Argument: w „Innym świecie” narrator podejmuje protestacyjną głodówkę, a Kostylew okalecza własną rękę, byle nie pracować dla systemu, który go zniewolił.

Rozwiązanie: 1 pkt — teza z jednoznacznym stanowiskiem; 1 pkt — argument z lektury obowiązkowej powiązany z tezą (nie samo streszczenie).

Punktacja:

1. **1 pkt** — teza z jednoznacznym stanowiskiem
2. **1 pkt** — argument z lektury powiązany z tezą

Ułóż ramowy plan wypracowania na temat: „Czy człowiek może uciec od przeszłości?”. Plan ma mieć trzy części.

Odpowiedź: np. 1. Wstęp: wprowadzenie w problem i teza. 2. Rozwinięcie: argument pierwszy (lektura obowiązkowa), argument drugi (inny tekst literacki), kontekst. 3. Zakończenie: podsumowanie i potwierdzenie tezy.

Rozwiązanie: 1 pkt — wstęp z tezą; 1 pkt — rozwinięcie z co najmniej dwoma argumentami; 1 pkt — zakończenie odniesione do tezy.

Punktacja:

1. **1 pkt** — wstęp z tezą
2. **1 pkt** — rozwinięcie z dwoma argumentami
3. **1 pkt** — zakończenie z odniesieniem do tezy

Oceń, czy argument właściwie uzasadnia tezę. Odpowiedź uzasadnij.

Teza: „Władza może zniszczyć człowieka.” Argument: „Makbet to dramat Szekspira, którego akcja rozgrywa się w Szkocji.”

Odpowiedź: Argument nietrafny — to informacja o utworze, a nie uzasadnienie tezy. Należałoby pokazać, jak władza zmienia Makbeta (zbrodnie, wyrzuty sumienia, klęska).

Rozwiązanie: 1 pkt — trafna ocena (argument nietrafny / niewystarczający / sprzeczny); 1 pkt — uzasadnienie lub propozycja poprawy.

Punktacja:

1. **1 pkt** — trafna ocena argumentu
2. **1 pkt** — uzasadnienie

Zaproponuj kontekst **historyczny**, który można wykorzystać w wypracowaniu o lekturze „Dżuma”, i wyjaśnij jego funkcję.

Odpowiedź: np. II wojna światowa i okupacja Francji — zaraza bywa odczytywana jako alegoria faszyzmu, a walka z nią jako ruch oporu.

Rozwiązanie: 1 pkt — trafny kontekst; 1 pkt — wyjaśnienie, jak wzbogaca argumentację.

Punktacja:

1. **1 pkt** — trafny kontekst
2. **1 pkt** — funkcja kontekstu w argumentacji

Zasady przyznawania punktów

- Zadania zamknięte: 1 pkt za poprawną odpowiedź; 0 pkt za błędną, za brak odpowiedzi albo za wskazanie więcej niż jednej odpowiedzi.
- Zadania otwarte i z lukami: punkty według kryteriów podanych przy zadaniu. Każdy poprawny sposób rozwiązania jest akceptowany, także inny niż w kluczu.
- Przy poprawnej metodzie i błędzie rachunkowym uczeń traci tylko punkt za wynik końcowy; sam wynik bez wymaganego zapisu obliczeń daje najwyżej punkt za odpowiedź, jeśli kryteria tak stanowią.

Proponowana skala ocen (25 pkt)

25–23 pkt: bardzo dobry · 22–19 pkt: dobry · 18–14 pkt: dostateczny · 13–10 pkt: dopuszczający · 9–0 pkt: niedostateczny

Progi orientacyjne: ok. 90% / 75% / 55% / 40%. Dostosuj je do wewnętrznych zasad oceniania.